

**R. P. Georgii De Rhodes Avenionensis, È Societate Iesv,
Philosophia Peripatetica, Ad Veram Aristotelis Mentem**

Rhodes, Georges de

Lvgdvni, 1671

Sect. iij. Causalitas propria finis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95638](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95638)

tantum conditionem sine qua bonitas non causaret. Ita docent omnes communiter cum Suarez *disp. 23, sect. 8.* Vasque *1. 2. disp. 2. cap. 2.* Contra Capreolum, Gregorium, Medinam.

Ratio.

Ratio verò facilis est, quia illud est principium causandi finis, quod allicit voluntatem, & ab ea desideratur; sed cognitio sanitatis v. g. non est id quod agroti voluntas appetit, sed sanitas, cuius gratia vocat Medicum, & haurit pharmacum. Mercator non allicitur per cognitionem pecuniæ, neque illam appetit, sed ipsam pecuniam: ergo cognitio boni non est id quod causat finaliter. Deinde illud causat finaliter, propter quod assequendum suscipiuntur media: sed media non suscipiuntur ad acquirendam cognitionem finis; pharmacum enim v. g. non est medium aptum ad cognitionem sanitatis, sed ad sanitatem: ergo cognitio finis non causat finaliter, sed bonitas ipsa, quæ obiectum est cognitionis, siue illa bonitas sit reuera in tali subiecto, siue fingatur esse. Præterea si bonitas finis causaret propterea cognitio, certè quiesceret voluntas obtenta cognitione, & sic nemo frustraretur inquam optato fine; quod absurdum est. Denique voluntas ferri non potest in finem incognitum: sed cognitio boni plerumque non cognoscitur: ergo cognitio boni non est finis, sed conditio applicans tale bonum voluntati.

Prima obiectio.

Obiicitur primò. Illud est ratio motiua, & non tantum conditio, quod allicit ad amorem finis: sed cognitio, etiam si non allicit ad amorem sui, allicit tamen ad amorem finis: ergo cognitio est ratio motiua, non conditio.

Resp. sensum huius propositionis, *Cognitio allicit ad amorem finis*, esse necessariò istum: Cognitio proponit voluntati bonitatem finis, quæ posita illà propositione mouetur per ipsam bonitatem finis; neque hinc sequitur quod cognitio moueat, sed tantum quod sit conditio, quæ posita, bonitas mouet.

Instantia.

Instantis. Præmissa syllogismi non se habent vt pura conditio respectu conclusionis, sed vt motiuum: ergo similiter cognitio boni est ratio motiua respectu amoris.

Respondeo negando consequentiam; disparitas enim est inter præmissas, & cognitionem finis, quia præmissa ipsa cognoscuntur, cognitio autem finis non semper cognoscitur; quamquam id quod causat conclusionem non sunt præmissæ formales, sed præmissæ obiectiua.

Secunda obiectio.

Obiicitur secundò. Quoties finis appetitur impossibilis, bonitas realis nulla est, sed sola bonitas apprehensionis: ergo sola bonitas apprehensionis tunc causat finaliter. Imò bonum apparens & existimatum, non est bonum reale, sed apprehensum duntaxat. Dixi autem bonum apparens causare saepe finaliter: ergo non solum est bonum reale quod causat finaliter.

Resp. distinguere debere duo, quando finis appetitur impossibilis: primum est bonitas, quæ cognoscitur; alterum est cognitio illius bonitatis in subiecto, in quo non est. Itaque quoties eo modo appetitur aliquid impossibile, id quod allicit voluntatem, est bonitas cognita, non cognitio bonitatis. Concedo itaque nullam tunc esse bonitatem nisi apprehensam; seu nego illam causare vt apprehensam, ita vt apprehensio sit ratio motiua. Bonum etiam apparens, seu existimatum duntaxat, causat finaliter, sed non causat vt apparens, & existimatum.

Instantia.

Instantis. Illud bonum est tantum apparens & apprehensum, nullo autem modo est reale: et

ago non causat vt reale, sed vt apprehensum.

Resp. distinguendo antecedens; vel enim per bonum intelligitur bonitas, & sic nego illam villo modo esse realem, sed esse tantum apparentem; vel intelligitur res bona, & sic concedo antecedens; sed id quod causat bonitas, est non res bona. Deinde distinguo consequentiam: ergo causat vt pure apprehensum, nego; vt apprehensum reale, concedo.

Obiicitur tertio. Illud est ratio motiua voluntatis in ratione finis, per quod habitus & actus voluntatis specificantur & distinguuntur: sed habitus & actus voluntatis distinguuntur & specificantur per cognitiones specie diuersas; nam amor naturalis, & supernaturalis specie differunt; appetitus etiam rationalis & sensitius non differunt nisi per cognitiones diuersas.

Tertia obiectio.

Resp. habitus & actus voluntatis specie inter se differre per diuersa obiecta formalia, cognitiones autem esse conditiones applicantes voluntati obiecta illa formalia diuersa; atque adeò illas esse veritatis signa, quibus cognoscatur specifica diuersitas obiectorum formalium. Cognitio itaque non est id quod specificat, aut distinguit actus voluntatis, sed est id quo innotescit nobis specificatio hæc, & distinctio: nec est ratio formalis, sed signum quo illa cognoscitur. Amor v. g. naturalis dicitur ille, qui fertur in bonum cognitum naturaliter; non quod cognitio sit ratio specificatiua talis amoris; bonum enim ea cognitione cognitum est ratio motiua, cognitio verò est id quo innotescit tale motiuum.

SECTIO III.

Causalitas propria finis.

VT intelligatur quid illud sit, quo posito finis actu causat, quo sublato non causat, attendenda est definitio ipsa finis, id nimirum propter cuius amorem sit aliquid; nam illud, quo bonitas finis proximè inclinabit appetitum vt propter ipsam faciat aliquid, erit causalitas finis, de qua quaritur.

Dico primò, causalitatem finis in genere respectu cuiuscunque agentis propter finem, & respectu cuiuscunque effectus finis, esse actionem ipsam efficientis, quatenus sit propter finem.

Prima conclusio.

Ratio est, quia illa est generalis causalitas finis, qua mediante finis causat suos omnes effectus, & ipsa non causatur villo alio mediante, sed immediate per seipsam pendet à fine: atqui nihil aliud assignari potest quod sit huiusmodi, quam actio efficientis, quatenus sit propter finem: ergo illa est generalis causalitas finis. Probatur minor. Effectus finis, vt postea constabit, vel versantur circa finem, vt complacentia, intentio efficax, &c. vel versantur circa media, vt electio mediorum, applicatio exequutiua potentia, &c. sed illi omnes effectus causantur à fine mediante actione, actio autem non causatur mediante villo alio: ergo actio est id quod immediate pendet à fine, & quo mediante finis causat suos effectus. Minor declaratur. Amor finis est primus effectus finis, in quo duo reperiuntur, sicut in qualibet actione vitali: primum est terminus productus, qui est qualitas; secundum est actio productiua illius qualitatis. Hæc actio non pendet à fine mediante villo alio; unde argumentor. Omnis effectus finis est posterior primo eius effectui, qui est amor finis: sed actio productiua illius amoris, est illo prior: ergo actio

Probatio:

est prior omnibus effectibus finis. Deinde, illud immediate pendet à fine, per quod finis causat suum primum effectum: sed finis causat suum primum effectum, nempe amorem, per actionem: ergo actio immediate pendet à fine.

Obiectio.

Obiicitur. Actio quatenus fit propter finem, siue quatenus fit dependenter à fine, nihil aliud est, quam actio facta ex amore finis: sed actio quatenus facta ex amore finis, non est causalitas finis: ergo actio propter facta propter finem, non est primaria causalitas finis. Maior est certa; quid enim aliud significare potest actio facta propter finem? Probatur minor. Illud non est primaria causalitas finis, quo mediante non sunt omnes effectus finis: sed amor finis, qui est effectus finis, non fit ex amore finis; sic enim præsupponeret seipsum: ergo actio facta ex amore finis, non est primaria causalitas finis.

Resp. actionem quatenus fit propter finem, esse posse vel productionem primi effectus finis, vel productionem effectuum posteriorum; finis enim, v.g. sanitas, causat ante omnia sui amorem, deinde facit ut Medicus vocetur, sumatur pharmacum, &c. Actio productiva primi effectus finis, quatenus facta propter finem, non significat actionem factam ex amore finis, ut recte probat argumentum; sed significat actionem propter factam dependentem à propositione bonitatis facta voluntati. Actio autem productiva effectuum consequentium amorem, quatenus facta propter finem, significat actionem quatenus factam ex amore finis. Ex quo euident est, quomodo distinguenda sit prima maior. Causalitas ergo finis respectu amoris est actio facta dependenter à propositione boni, propter obiectiue allicientis, seu ab amore obiectiuo. Causalitas verò finis respectu effectuum, qui sequuntur amorem, & respectu mediorum, est ipsamet actio productiva mediorum, propter facta ex formali amore finis. Quod ut adhuc sit manifestius,

Secunda conclusio.

Dico secundò, causalitatem finis non esse motionem metaphoricam obiectiuam, neque motionem metaphoricam formalem, si ea significet formalem amorem finis; si autem significet actionem propter factam ex amore finis, motio metaphorica formalis est causalitas propria finis.

Motio metaphorica obiectiuam & formalem.

Obserua, certum apud omnes Doctores esse, quod causalitas finis motio est metaphorica, quia sic expresse habetur apud Philosophum *primo de ortu, cap. 7. Est enim effectiua causa, inquit, unde principium motu, causa verò cuius gratia non est effectiua nisi secundum translationem.* Quid autem motio illa sit, variis modis exponi solet. Communior est explicatio, quæ docet, motionem metaphoricam aliam esse obiectiuam, aliam formalem. Obiectiuam est attractio ipsa voluntatis à bono apprehenso; quæ attractio non fit per aliquid reale impressum voluntati ante actionem eius, sed est ostensio bonitatis, per quam voluntas allecta mouetur ad eliciendum actum amoris; unde illa nihil esse potest reale præter ipsum bonum cognitum, & ostensum voluntati, quæ sic inuitatur ad amorem. Motio metaphorica formalis, est ipse actus amoris, quo voluntas fertur in bonum cognitum, & ex quo habet originem omnis effectio mediorum propter finem. Dicitur verò actus hic motio metaphorica, & finis ut finis dicitur mouens metaphoricum, quia finis non mouet illam allicientem ad amandum: mouere autem hoc modo est mouere metaphoricè, ad differentiam causæ efficientis, quæ propriè mouere dicitur, improprie autem mo-

uet & metaphoricè, quod mouet alliciendo, sicut fune dicitur propriè trahi canis, improprie autem & metaphoricè cibo proposito. Actus igitur amoris, quatenus effectiue à voluntate pendet, dicitur motio propria; quatenus verò pendet à fine, dicitur metaphorica, etiamsi verè realis sit. Hoc igitur posito,

Prima pars conclusionis negat, motionem metaphoricam obiectiuam esse causalitatem finis, contra Salam & Conimbricenses. Ratio est, quia si huiusmodi motio esset causalitas finis, daretur causa in actu, sine vilo effectu in actu; & finis in actu secundo causaret quando nihil fieret eius gratia, quod absurdum est. Probatur sequela, quia quando voluntas non elicit actum amoris, vel illum suspendit pro aliquo tempore circa bonum propositum ab intellectu, tunc finis haberet actu causalitatem, atque adeò esset actu causa, & tamen nullum haberet effectum: ergo finis posset esse actu causa, & tamen non habere vllum effectum. Deinde causalitas finis est aliquid distinctum à principio causatiuo in actu secundo; motio autem metaphorica est principium causatiuum finis, est enim bonum cognitum, & propositum voluntati.

Secunda pars negat causalitatem finis esse motionem metaphoricam formalem, si illa significet amorem finis. Ratio est, quia amor finis solitarie sumptus nec est causalitas finis respectu primi effectus, nec respectu effectuum qui sequuntur primum illum effectum: ergo nullo modo est causalitas finis. Probatur non esse causalitatem respectu primi effectus; nam primus effectus finis est ipse amor finis: sed amor finis non est causalitas finis respectu ipsius amoris: ergo amor non est causalitas respectu primi effectus. Quod autem neque sit causalitas respectu effectuum sequentium, probatur, quia posita causalitate causæ, necessariò ponuntur illius effectus sequentes; nam sæpe amat aliquis scientiam, ad quam non assumit media.

Confirmatur, quia eadem in omnibus agentibus est causalitas finis; amor non potest esse causalitas primò in Deo, cuius amor æternus est, neque vllum habet effectum æternum; deinde in agentibus purè naturalibus, in quibus nullus esse potest amor elicitus.

Obiicitur primò. Finis mouet & attrahit voluntatem ad sui amorem: hæc attractio est distincta ab omni actione voluntatis, neque fieri potest nisi à fine actu causante: ergo finis est actu causa, & habet causalitatem ante omnem actionem voluntatis.

Resp. attractionem voluntatis, si sumatur obiectiue, distingui ab omni actione voluntatis, neque fieri à fine ut actu causante, sed esse principium causans: si autem sumatur formaliter, esse actionem ipsam voluntatis, seu amorem finis, qui etiam non est causalitas finis, ut dixi.

Obiicitur secundò. Non potest eadem causalitas attribui diuersis causis, finis autem & efficiens sunt distinctæ causæ. Imò cum finis prima sit omnium causarum, eius etiam causalitas præcedere necessariò debet causalitates omnium aliarum causarum.

Resp. posse rem vnā & eandem esse causalitatem causarum diuersarum sub diuerso respectu. Deinde concedo finem esse primum mouens, quia prius naturā quàm actio ab agente sit, est à fine, quia agens non agit nisi excitetur à fine.

Obiicitur terciò. Non potest causalitas vnus causæ finalis procedere ab alia causa finali, sicut causalitas causæ vnus efficientis non potest procedere

Obiectiuam non est causam.

Neque formalem.

Prima obiectio.

Secunda obiectio.

Tertia obiectio.

cedere ab alia causa efficiente: sed potest eadem appetitio procedere à causis finalibus diversis, v.g. potest aliquis appetere scientiam, vel ad lucrum, vel ad Dei gloriam: ergo hæc appetitio non est causalitas finis.

Respondeo negando minorem, quia certum est quod appetitio scientiæ ad lucrum est actus diversus specie ab appetitu scientiæ ad gloriam Dei, cum actus sumat speciem à fine, ut constat ex morali.

SECTIO IV.

Effectus causa finalis.

Quadruplex quæstio.

At tendenda etiam hoc loco est definitio finis; cum enim ille sit *id cuius gratia fit aliquid*, illud omne dicitur effectus finis, quod fit finis gratia, seu ex amore finis. Ideoque quadruplex hoc loco est difficultas. Prima quoad ipsos actus elicitos voluntatis circa finem, vtrum scilicet simplex complacentia, amor efficax, desiderium & gaudium sint effectus finis: secunda quoad actus elicitos circa media, idest vtrum consultatio, electio & imperium sint effectus finis: tertia quoad actus imperatos circa media, vtrum scilicet ipsa media & vsus mediorum sint effectus finis: quarta vtrum ipse finis provt executioni mandatus, sit effectus sui ipsius ut intenti.

Actus elicitus circa finem.

Dico primò, amorem finis, aliosque omnes actus elicitos circa finem, esse proprios effectus finis. Antequam probetur conclusio.

Divisio actuum voluntatis.

Observe actus voluntatis dividi primò in actus elicitos, & imperatos. Eliciti sunt ij, qui producuntur ab ipsa voluntate immediate, ut amor finis: imperati sunt ij, quos voluntas sua virtute causat in aliis potentiis, v. g. in intellectu, in appetitu; imò & sæpius etiam in seipsa, quia vnus actus voluntatis alium imperat. Secundò actus elicitos alij sunt circa finem, alij circa media. Eliciti circa finem sunt simplex amor finis, quo volumus finem non attendendo media: desiderium efficax, seu intentio finis, qua volumus finem ut obtinendum per media: gaudium, seu fructio & delectatio, quæ tria synonyma sunt, & sunt ipsa quies voluntatis in bono obtento & possessio, duo primi sunt in ordine intentionis, & præcedunt assequutionem finis; tres alij sunt in ordine executionis, imò illam sequuntur. Actus elicitus circa media, sunt consultatio, seu inquisitio mediorum, electio vnus præ alio, imperium, & vsus, seu applicatio aliarum potentialium ad agendum ea que necessaria sunt ad talis finis assequutionem. Duo primi actus pertinent ad ordinem intentionis, duo alij ad ordinem executionis. Hic igitur ordo est horum actuum, post finis cognitionem amor, intentio, consultatio, electio, imperium, executio, gaudium & fructio.

Actus circa media.

Ratio ergo conclusionis est, quia quod procedit à fine provt alliciente voluntatem propter bonitatem suam ut diligibilem, est verus effectus finis: sed amor, desiderium, & gaudium procedunt à fine provt alliciente voluntatem, ut patet: ergo illi sunt effectus finis.

Dico secundò, electionem mediorum, ipsamet media, & omnes actus, tum elicitos, tum imperatos circa media esse veros effectus finis.

Finis causat seipsum.

Ratio est, quia illa omnia sunt ex amore finis. Dico tertio, etiam ipsum finem, provt executioni mandatum, effectum esse sui ipsius provt intenti.

A Ratio est, quia finis provt existens in executione, fit ex amore finis intenti; finis enim ut causer, non requirit actualem existentiam, sicut requirunt eam reliquæ causæ, quæ propterea causare non possunt seipsas.

Obiicitur primò, illud solum est effectus finis, quod fit gratia finis, idest ex amore finis: sed amor finis non fit ex amore finis; nam sic daretur processus in infinitum: amor enim finis supponeret alium amorem finis, & hic alium. Imò sola media esse videntur effectus finis, non autem actus illi voluntatis.

Resp. distinguendo antecedens; illud solum est effectus finis, quod fit ex amore finis, si fieri ex amore finis significet fieri à voluntate ut obiectivè, & excitata per bonitatem finis, concedo maiorem; si autem fieri ex amore finis, seu finis gratia, fit fieri ex priori amore & intentione finis, nego illud solum esse effectum finis, quod ita fit ex amore finis. Amor, & intentio finis priore modo sunt ex amore finis, non autem posteriore modo; idest, non sunt ex formali amore finis, sed ex attractione illius obiectivæ.

Obiicitur secundò, Causalitas finis cessat obtento fine: sed gaudium, & fructio sunt circa finem iam obtentum: ergo causalitas finis non exercetur circa illam.

Secunda obiectio.

Resp. negando maiorem; nam ut aliquid sit effectus finis, sufficit quod fiat ex amore finis, non requiritur autem ut ametur reflexe propter finem; finis enim est id cuius gratia fit aliquid, non cuius gratia amatur aliquid.

Obiicitur tertio, illud non est effectus finis, quod non amatur propter finem: electio mediorum non amatur propter finem, sed solum medium electum per illam; non enim amat voluntatem medicinæ ille qui vult medicinam propter sanitatem: ergo electio mediorum non est effectus finis.

Tertia obiectio.

Resp. negando maiorem; nam ut aliquid sit effectus finis, sufficit quod fiat ex amore finis, non requiritur autem ut ametur reflexe propter finem; finis enim est id cuius gratia fit aliquid, non cuius gratia amatur aliquid.

SECTIO V.

Quenam agentia agant propter finem.

In triplici differentia sunt ea quæ agunt; quædam prædita sunt intellectu, Deus, Angelus & homo; quædam solum habent cognitionem sensitivam, ut bruta; quædam carent omni prorsus cognitione, quæ vocantur agentia purè naturalia. De Angelo & homine non potest esse controversia, quia illi cognoscunt finem ut propter se amabilem, & ad illum eligunt media. Difficultas itaque primò est de Deo, secundò de brutis, tertio de agentibus purè naturalibus.

Dico primò, actiones Dei ad extra esse verè ad propriè propter finem; actiones autem ad intra non esse vllò modo propter finem.

Deus agit propter finem.

Observa, Dei actiones alias esse ad intra, alias ad extra. Actiones ad intra sunt actus immanentes Dei, cognitio, amor, gaudium, non tantum quatenus amat seipsum, & fruitur seipso; sed quatenus etiam amat creaturas; actus enim ille amoris est intra Deum. Actiones ad extra illæ appellantur, quibus Deus producit aliquid extra se, ut creatio mundi, conservatio, cooperatio. Dixi ergo Deum nihil operari extra se propter creaturas ut causas finales;

Actiones Dei ad extra, & ad intra.